

POLJOPRIVREDNA STRUČNA SLUŽBA NOVI PAZAR D.O.O.
BILTEN BROJ 12 - SEPTEMBAR 2010 BESPLATAN PRIMERAK

TEMA BROJA:

SUZBIJANJE KOROVA NA STRNIJŠTU
Paljenje strništa je loše i zbog gubitka makrohraniva iz njih. Da bi se vratilo zemljištu barem deo onoga što se iz njega iznelo, treba strnište sa iseckanom slamom po obavljenoj žetvi plitko zaorati. Na ovaj način omogućava se biološka aktivnost u zemljištu i popravlja plodnost istog.

Opširnije na strani 2 - 3

IZDVAJAMO IZ SADRŽAJA:

RAZMNOŽAVANJE OVACA

Različite rase ovaca dozrevaju za priplod u različito doba starosti. Tako ranostasne rase ovaca dozrevaju za priplod sa 6-8 meseci starosti, a kasnostasne, kao naša pramenka, tek sa 1,5 godina starosti.

Opširnije na strani 4 - 5

PRANJE POSUĐA I PRIBORA U MLEKARSTVU

Kvalitet mleka u mnogome zavisi od čistoće istog, i borba proizvođača mleka da očuva pomuženo mleko od naknadne infekcije mora da bude stalna i uporna. Jedan od načina dospevanja mikroorganizama u mleku je kontaktna infekcija.

Nastavak na strani 6

BERBA I SKLADIŠTENJE KROMPIRA

Kod krompira je kada pokožica dobije tamne nijanse, i kada očvrstne i sraste sa telom krtole koja u to vreme počinje lako da se odvaja od matičnog stolona; i to je doba koje se smatra da je krtola tehnološki spremna i zrela za berbu.

Nastavak na strani 7

Dip.ing. Svetlana ŠUĆEVIĆ

SUZBIJANJE KOROVA NA STRNJIŠTU

Nakon završene žetve ozimih i jarih strnih žita potrebno je suzbiti iznikle korove. Korovske vrste koje se najčešće sreću na strništu su: divlji sirak (*Sorghum halepense*), pirevina (*Agropyrum repens*), palamida (*Cirsium arvense*), zubača (*Cynodon dactylon*), divlja nana (*Mentha piperita*), konjsko zelje (*Rumex obtusifolius*), poponac (*Convolvulus arvensis*), hoću –neću (*Capsella bursa pastoris*), rastavić (*Equisetum arvense*) a poslednjih godina jedna od najčešće prisutnih korovskih vrsta, jeste ambrozija (*Ambrosia artemisifolia*). Kod nas je često prisutna navika da strništa palimo, čime se uništava oko tri tone humusa po hektaru, zavisno od tipa zemljišta. Poređenja radi da bi se ova količina humusa povratila potrebno je uneti trideset tona zgorelog stajnjaka po hektaru. Paljenje strništa je loše i zbog gubitka makrohraniva iz njih. Da bi se vratilo zemljištu barem deo onoga što se iz njega iznelo, treba strnište sa iseckanom slamom po obavljenoj žetvi plitko zaorati. Na ovaj način omogućava se biološka aktivnost u zemljištu i popravljaju plodnost istog. Važno je znati da bez unošenja stajnjaka ili drugih organskih đubriva nivo humusa u zemljištu se smanjuje, naročito ako organske ostatke useva uklanjamo ili palimo. Uticaj korova na strna žita je velik jer se negativno odražava na rast i razvoj, tako da direktno utiče na kvalitet i visinu prinosa. Kako su strna žita

usevi gustog sklopa, sastav korovske zajednice zavisi od primenjenih agrotehničkih mera. Zbog nemogućnosti korišćenja agrotehničkih mera u gustom sklopu useva, oni se kontinuirano razvijaju, obrazujući korovsku zajednicu na strništu. Kada govorimo o suzbijanju korova prvenstveno mislimo na hemijsko tretiranje nekim od totalnih herbicida. (Dominador, Glifol, Cosmik,...). Na ovaj način uništavamo uspešno višegodišnje travne korove koji su nam najveći problem u zaštiti pšenice. Količina upotrebe hemijskih preparata varira od stepena i vrste zakorovljenosti. Tretiranje se obavlja u fazi intenzivnog porasta korova (kada je protok vode i mineralnih materija najintenzivniji) do pune faze cvetanja u količini od 6-10 l/ha. Količina preparata zavisi od više činilaca. Manja količina preparata se primenjuje pri slabijem intenzitetu zakorovljenosti, ranijim

SORGRUM HAELPENSE

fazama porasta korova, povoljnim vremenskim uslovima, i sa manjom količinom vode. Veća

količina preparata se primenjuje pri jačem intenzitetu zakorovljenosti, kasnijim fazama porasta korova, nepovoljnim vremenskim uslovima i sa većom količinom vode. Zbog fitotoksičnosti sprečiti zanošenje kapi na susedne useve i zasede. Na tretiranim površinama zabranjena je ispaša mlečne stoke. Tretirane korove ne treba zaoravati ili frezirati 2-3 nedelje posle primene. Slama, odnosno suva korovska masa sa tretiranih površina ne sme se koristiti za pripremu komposta koji se koristi u organskoj proizvodnji.

Zbog uslova koji pogoduju razvoju korovskih zajednica u ovoj vegetaciji tj. velike količine vode, korovi na strništima su dosta zastupljeni. Posle završene žetve ozimih i jarih strnih žita, preporučuje se mera suzbijanja korovskih biljaka. Ova mera se izvodi krajem jula i početkom avgusta meseca, u cilju suzbijanja jednogodišnjih i višegodišnjih rizomskih korova u usevima strnih žita.

Posle skidanja strnina potrebno je ukloniti žetvene ostatke, potom je potrebno da korovske biljke izniknu i dovoljno porastu (10-20 cm) kako bi herbicidi mogli da deluju, odnosno u fazi od intenzivnog porasta do punog cvetanja. Tada totalni herbicidi deluju najbolje i efikasnost je najviša moguća. Od herbicida koje trebate i možete koristiti za suzbijanje korova na strnjištu jesu na bazi a.m. glifosat i glifosinat-amonijum (Glifogal, Glifosat, Glifol, Glifogan 480 SL, Glifomark, Cosmic-36, Clinic 480 SL, Dominator, Bingo, Balade 48-sl, Titan i dr. - primenjuje se kad su korovi u fazi intezivnog porasta u dozi od 3-10 l/ha). Za suzbijanje divljeg sirka i širokolisnih korova treba koristiti totalne herbicide u količini od 7 litara po hektaru, a za suzbijanje zubače (pirevine kako je Vi nazivate), rastavića, poponca u količini od 10 litara po hektaru. Tretman izvršiti ako je moguće sa 200-350 litara vode po hektaru. Takođe vršiti primenu u večernjim časovima. Korisno je dodati pre rastvaranja preparata neko

mineralno folijarno đubrivo radi bolje efikasnosti odabranog totalnog herbicida. Setvu narednog useva posle primene totalnog herbicida na istoj oranici možete vršiti 21 dan nakon primene.

CYNODON DACTYLON

Treba voditi računa da korovi ne prerastu odnosno da ne donesu zrelo seme, koje bi se rasejalo po njivi i sledeće godine ugrozilo naredni usev. Herbicidi koji se koriste u strništu su neselektivni i usvajaju se preko lista. Količina vode pri tretiranju ne treba da pređe 250-300 l/ha jer korovi treba da budu samo orošeni. (primenjuje se kad su korovi u fazi intezivnog porasta u dozi od 3-10 l/ha);

NAPOMENA: PRILIKOM UPOTREBE BILO KOG PREPORUČENOG PREPARATA, STROGO SE PRIDRŽAVATI UPUTSTVA PROIZVOĐAČA I SPROVESTI SVE NEOPHODNE MERE OPREZA!

Dipl.ing stočarstva Zumreta TRTOVAC

RAZMNOŽAVANJE OVACA

Različite rase ovaca dozrevaju za priplod u različito doba starosti. Tako ranostasne rase ovaca dozrevaju za priplod sa 6-8 meseci starosti, a kasnostasne, kao naša pramenka, tek sa 1,5 godina starosti. Ekonomski je vrlo važno da se prvi put ojnji kada ima jednu godinu starosti, a ne dve. Tako se vrši velika ušteda u hrani i radnoj snazi, čuvanju. Međutim, mora da se zna, da bi jedno grlo bilo pripušteno, ono mora da je već razvijeno, tj. da je završilo veći deo svog normalnog rastejanja. Bila bi katastrofa za naše ovčarstvo kada bi ovako nepripremljeni, sa lošim rasnim sastavom, sa lošom i nedovoljnom ishranom pošli na skraćivanje vremena prvog mrkanja ovaca. Ali bilo bi isto tako pogrešno ako u krajevima intenzivnog stočarstva ne bi počeli da koristimo u prvo vreme, bar u eksperimentalne svrhe, prvo ranije pripuštanje ovaca.

Da bi ovca bila oplodena, treba da se kod nje pojavi polni nagon ili polni žar. Pojava polnog žara poznaje se na ovci, jer je ona tada jako uznemirena, bleji i traži blizinu ovna, od koga inače u drugim prilikama beži. Polni žar kod ovaca traje 18-36 sati, a ukoliko ovca u tom vremenu nije oplodena, polni nagon se ponavlja, obično, posle 15-21 dan.

Kod nas se, obično, mrkanje ovaca vrši u jesen. To nije slučajno. Tada su ovce i ovnovi u najboljoj kondiciji, a i jagnje se rađa krajem

zime i početkom proleća, tako da ovce u to vreme luče najviše mleka. Ali kako se poslednjih godina jagnjad prodaju skuplje i izvoze u mesecu januaru, februaru ili martu, to nastaje sasvim normalna tendencija da jagnjenje ovaca pada u januaru, decembru, pa i ranije.

PRIRODNA OPLODNJA OVACA

Ovce se oplodavaju: prirodno (od strane ovna) ili veštački (ubrizgavanjem sperme u vaginu odnosno u matericu).

Prirodno parenje može da bude divlje, kada više ovnova idu sa ovcama koje nisu klasirane, tako da ovnovi mogu da zaskoče bilo koju ovcu. U tom slučaju se dalje ne mogu vršiti nikakve selekcijske mere.

U klasnom parenju ovce i ovnovi se drže podeljeni prema kvalitetu na klase, sa tim da se na jednog ovna računa 30-40 ovaca.

Haremsko parenje je parenje kada se jednom ovnu daje određeni broj ovaca, koje su stalno zajedno u istom stadu, tako da se tačno zna da sva jagnjad potiču od jednog ovna.

U individualnom ili ručnom parenju se, pored toga što se tačno zna roditelj, zna i dan mrkanja, odnosno jagnjenja ovaca. To se vrši na taj način što se pomoću ovna probača iznalaze ovce u polnom žaru, pa se oplodavaju u boks sa tačno određenim ovnovima.

VEŠTAČKO OSEMENJAVANJE OVACA

U periodu merinizacije, u našoj zemlji je masovno sprovedeno veštačko osemenjavanje ovaca. To je bilo potrebno da bi što više iskoristili uvezene ovnovne, koji su vrlo skupo plaćeni, tako da se najkvalitetniji ovnovi upotrebe na 600 ovaca u proseku. Pored toga, u zdravstvenom pogledu, ovim načinom se otklanjaju prenošenja raznih bolesti.

Iz našeg iskustva želimo da damo ne-

koliko saveta onima koji se odluče za veštačko osemenjavanje ovaca. Najpre, važno je da se za dobijanje sperme upotrebljavaju ovnovi sa što boljim proizvodnim osobinama i provereni na potomstvo. Treba sprovoditi dvokratno osemenjavanje, jer se procenat jagnjadi znatno povećava. Ujutru, prilikom puštanja ovnova probača na stado radi utvrđivanja razmrkanih ovaca, treba pažljivo posmatrati i izdvajati razmrkane ovce. U toku dana na paši najbolje je da sa ovcama idu i ovnovi probači sa keceljama, čije prisustvo stimulira pojavu polnog žara kod ovaca. Posle završenog osemenjavanja koje traje 30-40 dana u stada treba pustiti ovnove da narednih 20 dana izvrše pomrkivanje ovaca ili isprave greške iz osemenjavanja, koje mogu biti velike i jako štetne. Inače u tehnici osemenjavanja je važno da:

- laboratorija u kojoj se vrši veštačko osemenjavanje bude sa temperaturom 20-22°C i da
- u laboratoriji ima uvek tople vode na 55°C.

Uzimanje sperme od ovna je težak posao i traži uvežbanost i znanje. Od jednog ovna se dobije jednim skokom 1-2 kubika sperme, koja, pošto se ispita pod mikroskopom i utvrdi gustina, oblik, pokretljivost spermatozoida i sadržaj raznih stranih primesa, razređuje se razređivačima koji se prave od soli fosforne kiseline i šećera, radi stvaranja povoljne sredine za spermatozoide. Razređivanje sperme se vrši u razmeri 1:1, 1:2, 1:3, 1:4; u zavisnosti od gustine i pokretljivosti spermatozoida, tako da se od jednog 1cm dobije nerazređene sperme od ovna kojom se mogu osemeniti 10-20 ovaca.

Prilikom veštačkog osemenjavanja treba paziti da pribor, koji dolazi u dodir sa spermom, bude suv, ispran sodom, a ne sapunom. Sa spermom se ne sme raditi na suncu, a nikako u prostoriji koja dimi i u kojoj se puši. Pribor treba dezinfikovati alkoholom, a potom isprati razređivačem.

Dipl.ing. stočarstva Bilal TAJIĆ

PRANJE POSUĐA I PRIBORA U MLEKARSTVU

Kvalitet mleka u mnogome zavisi od čistoće istog, i borba proizvođača mleka da očuva pomuženo mleko od naknadne infekcije mora da bude stalna i uporna. Jedan od načina dospevanja mikroorganizama u mleku je kontaktna infekcija t.j. neposredni dodir mleka sa raznim telima. U ovom slučaju se misli na dodir sa mlekarskim priborom (muzilica, kante, cedila i dr.)

Sav uloženi trud proizvođača na održavanju čistoće muzne stoke, muzaća i sprečavanja muva u mleku, gubi svoj smisao ako se istovremeno ne vodi još više računa o čistoći sudova i ostalog pribora sa kojima mleko dolazi u dodir. Nezavisno od efekta primenjenog pranja, mikroorganizmi će utoliko više prodrći u mleku ukoliko ono na svom putu od proizvođača do potrošača dođe u dodir sa većim brojem sudova, odnosno njihovim dodirnim površinama. Iz ovog izvlačimo zaključak da je put za očuvanje kvaliteta mleka, s jedne strane, izbegavanje nepotrebnog povećavanja dodirne površine, a s druge strane, primena efikasnog pranja svih površina mlekarskog posuđa i pribora.

Da bi se postiglo efikasno pranje mlekarskog posuđa, ova tehnološka operacija mora biti izvršena po jednom određenom postupku. Odmah posle pražnjenja sudova sa mlekom i upotrebe pribora, pre nego što je došlo do umnožavanja mikroorganizama u ostacima mleka, i pre nego što bi se oni sasušili i time otežali pranje, treba pristupiti samom pranju.

Prva operacija pranja sastoji se u tome što se mlekarsko posuđe i pribor ispiraju mlakom vodom. Hladna voda nije poželjna, jer dolazi do očvršćivanja masti koja se teže skida. Takođe je nepoželjna i vrela voda jer ova izaziva taloženje belančevina i stvaranje sk-

rame mlečnog kamena, koga je kasnije teže odstraniti. Uklanjanjem ostataka mleka u ovoj fazi pranja, kojim su pokrivene sve površine koje su bile u dodir s njim, stvaraju se uslovi za lakše i uspešnije pranje u daljem procesu.

Neposredno posle ovih radnji, treba pristupiti samom pranju u užem smislu te reči. Ono se izvodi na taj način što se vrši ribanje mlekarske posude tvrdom četkom, vrućom vodom, čija je temperatura oko 50 stepeni, uz dodatak podesnog sredstva za pranje. Pri upotrebi sredstva za pranje treba pripremiti onu koncentraciju rastvora koju proizvođač odredi. Nije poželjno da se pranje izvodi krpama ili sunđerima, jer oni mogu biti izvor štetnih mikroorganizama. Ribanje treba obaviti pedantno, naročito pažljivo očistiti rubove i spojna mesta, u kojima se lako zadržavaju ostaci mleka. Fabrička sredstva za pranje mlekarske opreme sadrže uputstvo o radu, ona imaju dodatke za omekšavanje tvrde vode i kombinovana su sa sredstvima za hemijsku dezinfekciju.

Posle izvršenog pranja mlekarske posude, treba dva tri puta dobro isplakati, najpre toplom a zatim i hladnom vodom, i tako ukloniti sredstvo za pranje.

Nakon izvršenog ispiranja mlekarske posude treba osušiti smeštajem u čistu prozračnu prostoriju, i to na taj način što se otvori posude okrenu na dole. Time se postiže brzo isticanje ostataka vode, a samim tim i sušenje, a istovremeno sprečava prodiranje nove nečistoće.

Sušenje se ni u kom slučaju ne sme obavljati brisanjem krpom ili sunđerom, jer bismo time vršili novu infekciju.

Pri pranju mlekarske opreme treba imati na umu činioce koji utiču na njegovo efikasno dejstvo. Među ove faktore treba nabrojati: temperaturu vode, koncentraciju rastvora, dužinu trajanja pranja i snagu pritiska četke pri pranju. Svi su oni u međusobnoj zavisnosti, te u nedostatku nekog od njih treba pojačanim dejstvom ostalih nadoknaditi njegovo odsustvo ili slabije dejstvo.

Na kraju moramo ukazati da je efekat pranja višestruko veći ukoliko je ono izvedeno odmah posle pražnjenja posude s mlekom. Ovo saznanje treba imati uvek na umu i ovaj efekat iskoristiti u sklopu mera za očuvanje kvaliteta mleka.

Dipl.ing. ratarstva Smail EJUPOVIĆ

BERBA I SKLADIŠTENJE KROMPIRA

Vreme berbe

Kod krompira je kada pokožica dobije tamne nijanse, i kada očvrstne i sraste sa telom krtole koja u to vreme počinje lako da se odvaja od matičnog stolona; i to je doba koje se smatra da je krtola tehnološki spremna i zrela za berbu. Sa ovim promenama krtole idu i promene na cimi kao delimično žučenje i sušenje.

Metod berbe

Zbog toga što cima u krompira pravi velike probleme za vreme berbe i izbacivanje krtola na površinu, poželjno je pre toga da se ona pokosi i odstrani sa njive. Ako ima više zelene mase može se ista upotrebiti za siliranje ili za prostirku u stajama. Berbe na manjim parcelama izvodi se ručnim vadilicama a na ostalim pomoću kombajna za krompir. Vrlo je važno da u berbi ostane što manji broj krtola u zemljištu koje će kasnije da proklijavaju pa će predstavljati korov za narednu proizvodnju ratarskih kultura. Osim toga svaka neizvađena krtola je gubitak za poljoprivrednika.

Prebiranje i sortiranje

Izvađene krtole koje su na površini zemljišta, prilikom prikupljanja treba izvršiti i

njihovo prebiranje; odvojiti bolesne, povređene i sitne od zdrave mase merkantilnih krompira, koje ćemo takođe po krupnoći sortirati. Dok se bolesni plodovi odbacuju, povređeni i sitni se mogu koristiti za ishranu stoke ili za siliranje.

Skladištenje

Da bi se očuvao kvalitet krtola duži vremenski period u zavisnosti od namene moraju se obezbediti adekvatni uslovi koji omogućavaju očuvanje kvaliteta; a to su savremena skladišta ili uređeni trapovi. Najvažniji faktori koji utiču na očuvanje su; temperatura, vlažnost i svetlost. Gubici usled lošeg skladištenja su promene u hemijskom sastavu krtola, disanje krompira kojom prilikom dolazi do potrošnje kiseonika i oslobađanja ugljen monoksida tj. vode i toplote zatim klijanje, gubitak vode, bolesti i oštećenja ekstremnim temperaturama. Višak vode i nedostatak kiseonika nadoknađuje se uduvavanjem vazduha pomoću ventilatora i sistemom kanala. Temperature vazduha u skladištu treba da su za semenski krompir 2-5 stepeni C, za konzumni krompir 5-7 stepeni C, dok su za čips 7-10 a za pomfrit 6-8 stepeni C znači malo veće. Kad smo kod vlažnosti vazduha trebalo bi da se kreće oko 85-95 %. Krompir se čuva bez prisustva svetlosti jer pri svetlosti krtole postaju zelene pa su kao takve neupotrebljive za ishranu. Jedino semenskom krompiru ne smeta svetlost.

U suštini kako god da ga skladištimo i čuvamo, krompir bez obzira za koju namenu je određen, njegovo čuvanje je vremenski ograničeno. Međutim ako ipak moramo da ga duže čuvamo to je moguće jedino u podnim magacinima sa pregradama ali i sa klima uređajima.

PREGLED CENA SA ZELENE, KVANTAŠKE I STOČNE PIJACE U
NOVOM PAZARU 07.09.2010. GODINE

POVRĆE			VOĆE			PIJAČNA CENA STOKE	
PROIZVOD	KVANTAŠ	ZELENA	PROIZVOD	KVANTAŠ	ZELENA	PROIZVOD	ŽIVA VAGA DIN/KG
	DIN/KG	DIN/KG		DIN/KG	DIN/KG		
KRASTAVICA	30	50	JABUKA	30-50	50-80	TELAD ŽENSKA	290
PAPRIKA AJVARKA	50-60	70-80	KRUŠKA	85	100	TELAD MUŠKA	340
BELI LUK	400	500	BRESKVA	65	100	JUNAD DO 300 KG	220
CRNI LUK	25	40	LIMUN	220	250	JUNAD PREKO 480 KG	180
KUPUS	20	30-40	NEKTARINA	85	100	KRAVE ZA KLANJE	120
PASULJ	220	250	BANANA	70	90-100	JAGNJAD	230
PARADAJZ	50	70	URMA	80	100	DVISKE	160
KROMPIR	25	40	CRNO GROĐŽE	70	100	OVCE	135
LUBENICA	15	20	ŠLJIVA	25-35	40-80	OVNOVI	160
DINJA	20	30	BELO GROĐŽE	80	100	PRASAD DO 25 KG	200

MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE, ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE

IZDAJE: POLJOPRIVREDNA STRUČNA SLUŽBA NOVI PAZAR D.O.O. 36300 NOVI PAZAR, UL. 7. JULI BB,

TEL: +381 20 337 800, 337 801, 337 802 FAX: +381 20 337 803

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK: DIPL.ING. NIHAD R. HASANOVIĆ,

TEHNIČKI UREDNIK: ALBIN ŠABOTIĆ,

TEKSTOVE PRIREDILI:

BILAL TAIĆ DIPL.ING. – STRUČNI SARADNIK ZA STOČARSTVO

ZUMRETA TRTOVAC DIPL.ING. – STRUČNI SARADNIK ZA STOČARSTVO

SVETLANA ŠUĆEVIĆ DIPL.ING. – STRUČNI SARADNIK ZA ZAŠTITU BILJA

SMIL EJUPOVIĆ DIPL.ING. – STRUČNI SARADNIK ZA RATARSTVO

TIRAŽ: 300 PRIMERAKA